CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library
S.D.P.B.
Coll. No. 775

Title Mahāvrata

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No.: 775 Subject: Vedic lit.

Title: Mahāvrata.

Author: — Scribe: —

Date of the work: — Date of the Ms.: —

Place of the work: Place of the Ms.: —

Size: 8.8" by 3.6" Extent: 9 foll.

Language: Sanskrit. Script: Devanāgarī

Remarks: ——

[illegible] प्रजापतिर्वै संवत्सरस्तस्यैष आत्मा यन्महाव्रतं तस्मादेतत्परस्मिन्नह
[illegible] सर्वेषां भूतानामात्मानं परस्मिन्नहन् धत्तीत्यथो इंद्रस्यैष आत्मा यन्महाव्रतं तस्मादेतत्
[illegible] शंस्याग्नेरिंद्रस्यात्मानं परस्मिन्नहन् धत्तीत्यथो यमावैतन्म इन्द्रं यज्ञमर्यं सामम यं पुर
[illegible] र्वेति नास्यैष आत्मा यन्महाव्रतं तस्मादेतत्परस्मिन्नहं शंस्यन्ते सर्वेषां छंदसां मा
[illegible] त्मानं परस्मिन्नहन् धत्तीति का मंडूमक्रिणो होताशंसेत्पितेव वाचार्यायि वात्मने [illegible]
[illegible] तद्यदहरुपसमद्धयोतीति तस्य पंचविंशः स्तोमश्चतुर्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्द्धमा
[illegible] आत्मा अथो प्रजापतिर्वै संवत्सरः पंचविंशो यथा चतुर्विंशो वै पुरस्ताद्धेतोत
[illegible] गतिर्यत्तांचविंशाएं इश्वरूपस्तः घाजापन्त्याज उपालंत्यादें देवा एतद्दृह
[illegible] प्रजापतिस्तत्प्राजापत्यं रूपमथो एतद्देवपश्चावें इं रूपं य इमस नाम ॥ तस्य विंशो
[illegible] अतिथिमिति द्वादशार्धमासा द्वादश वै मासाः संवत्सरः संवत्सरस्यैवाप्त्यै तद्वि

[illegible]यत्रैषानुष्टुप् [illegible]ति [illegible]रित्येतत्पूर्वविंशत्यृचमुपसंहारो [illegible] विंशतिस्तोमस्यैवैरा
[illegible]सम इयत स्तोमेन संपद्यते तस्मिन् [illegible] सीमवतो ॥
[illegible]वाणि संपद्यन्ते चतुष्टयं वा इदं सर्वम
[illegible]स्त्री कवतो विराजश्च त्रिष्टुभश्च [illegible] स्तोमन [illegible]
[illegible]र्वस्या त्रिष्टुभश्च [illegible] च्छंदोय त्रिष्टुब्देनं स्तोमन [illegible]
[illegible] विरंगनम [illegible] इति वायव्यं । [illegible] तदर
[illegible] विरंगनम [illegible] इति यावन्नर [illegible] दी [illegible] ना
[illegible] मिद्वायवं । यावन्नरस्तन्वो यावदोज इति यावन्नर [illegible]
[illegible] हेतुर्वरुणस्तु [illegible] मिति मैत्रावरुणं ॥ द्वयोरेति सूर्यस्तत [illegible]
[illegible] नरूपेण कतमश्च वकतमो यज्ञियानामित्याश्विनं यं सूर्यस्य दुहिता [illegible] त्यतेन
पत्नी कयामहा [illegible] हरित्यैन्द्रं [illegible] कोव
[illegible] आतानस्तव: कोवक्तेति विश्वादेवं [illegible] यस्तो वरुणं मित्रमर्त्तादित्येतेन रूपेणातस्य
[illegible] सरस्वती [illegible]ति सारस्वतं [illegible] तस्य [illegible] रित्येतेन रूपेणैषा १
[illegible] स्तुत [illegible] भामदेय: [illegible] प्रजापतिर्विवामादव: प्रजापतावेदत

[illegible] वो [illegible] मानृक्ष्वंतीति [illegible] विष्णुरं प्रात:सवनं स्यात् [illegible] ह्वयति [illegible] दसोयइ
मुत्वामिका हि कमेवं स्यादुक्थवाएकाहो ब्राह्मण [illegible] वत [illegible] सम इयति ।
[illegible] चारथं यथो तय इतिम [illegible] तृतीयस्य प्रतिपदिदं वसो सुतमंधस्तनु [illegible] एष
[illegible] नित्य एकाहातानस्तस्यो [illegible] ब्राह्मणमससु [illegible] रित: [illegible] इति वा सुके
[illegible] मही इंद्रो [illegible] चर्षणिप्रा इत्येतस्मिंस्त्रिष्टुप्रे [illegible] दधातीति [illegible]
[illegible] इतीद्उ [illegible] महाँ इंद्रो [illegible] चर्षणिप्रा इति [illegible]
[illegible] ॥ आप्येता [illegible] होति । स्वस्त्ययनमेव तत्कुरुते [illegible]
[illegible] तिपयजमानानां [illegible] सर्वाश्च [illegible]
[illegible] वतनाया [illegible] जमानाएतानि [illegible] सर्वाश्च [illegible] रक्षवते [illegible] परिमादा
[illegible] त्यपरिमाद आपो वा परिमादा [illegible] सर्वं परिमन्त्र [illegible]

मा॥दान्नमेतदुक्थमापो वा अन्नस्यायतनं प्रवर्ग्य आयं त्वाप परिमाद्दो यावे परि
मा॥द्दोयन्नखानि दंतास्तनूलोमानीति तस्मात्कन्या संपद्यते हि जवं ती पंचविं
शतिर्निधनमांगिरस्संप्रतिष्ठायै तद्रूपं तूबहुंदस्तोमाम प्रियमिंद्रस्य धामोपज
गामेति॥ क्रोशानुक्रोशो अरासुराध्यषां पयोरासुरकं मार्कडुप्पेसायं वा अभिर
को आवादितो कुषुं तेषु यदापर्यायं साम गायस्तुवते थ होतारमामाक्ररनुज
पेतीतयदि सुवीरन्नथानुजपेद्यदि तेनं स्तुवीरन्यदि वन स्तुवीरन्नान्वजपेत्॥
॥ तानि वा एतानि सप्त छंदांसि देवछंदांसि मितवंति॥ तस्मादनानन्नुजपेदथो एंद्र
वा एतदहरिंद्रा जपास्तस्मादनाननुजपेद्यावेवाग्निष्ठ अग्निं यथा गत्वोपतिष्ठेत
नमो नम इति नहि नमस्कारमति देवाः श्रमिद्धस्ये वेता ह्यागानुपतिष्ठेतायद्य
पुरवादोत्तवचयावेवतिष्ठन्नादित्यमुपतिष्ठेत॥ आकाशांशालायै कुर्युरिति हि २

क आ आ॥दित्यान वेवोपतिष्ठेत तिरोहितो ह वा एष एतस्मिन्परम उक्थे परम आशिषो
वदति॥ स महात्म हत्याद क्षतिं दित्यम्निर्वै महानियं वै पृथिवी महत्यो तो हि समधत्तां
स देवो दद्या दक्षादिति वायुर्वै देवोंतरिक्षो दव्यतो हि समधत्तां स ब्रह्म ब्राह्मणा
दक्षादित्यमावा दित्यो ब्रह्म सा द्यौर्वाक्षि लपतो हि समधत्तां॥ नदिमा ह्याकान्संदधा
पा.५ तीत उक्तं सौ शंसिष्यंत॥५॥ विश्वामित्रो ह वा इंद्रस्य प्रियं धामोपजगाम॥ शस्त्रेण च
त्रितस्य यान्तं हेंद्र उवाच॥ विश्वामित्र वरं वृणीष्वेति स होवाच विश्वामित्र त्वामेव
विजानीयामिति॥ द्वितीयमिति स चामेवति द्वितीयमिति चामेवेति तं हेंद्र उवाच
महोश्वमहती चाम्भि देव्यदेवी चाम्भि ब्रह्म स ब्राह्मणी चास्मीति तत उह विश्वा
मित्रो विजिज्ञासामेव चक्रे तं हेंद्र उवाचैतद्वा अहमस्मि यदेतदवोचं यथा रु
पतो नूनं तपस्वे द्रव्य तस्यात्सरहमिति तद्वा इंद्रो व्याहृतीरूचे ता उग्रा अस्मान्नित्य

यो॥ पा॥

निधाय।

योणुषि प्रंखफलके त्रिरस्यन्नाह्विरस्यवानिति ॥२॥ तद्वा अदं वरं जवत्प्रवेन्ना घमुद्दे
वर के जेन्ना घस्यो पाद्या आयेन ऋरस्मा सं स्पृश्य दक्षिणेन्नाग मात्मनो तिहरं
जपत्यर्की ॥ सिवस्म वसवो गायत्रेण छंदसारोहंस्तु ततत्रारोल्हार इत्येव तदाह ताना
हमन्वारोहामि राज्यायेति । राज्यं हवा इदमुहिवस्र हते थोन्तरेन्नाग मात्मनो तिहरं
जपति । रुद्रास्त्वा त्रिष्टुभेन छंदसारोहंस्तु । ततत्रारोल्हार इत्येव तदाह । तानहम
न्वारोहामि स्वाराज्यायेति । स्वाराज्यं हा विराज्याद धितरामिवाथ दक्षिणेन्नाग मात्मनो
तिहरं जपत्यादित्यास्त्वा जागतेन छंदसारोहंस्तु । ततत्रारोल्हार इत्येव तदाह । ता
सा० नहमन्वारोहामि । स्वौम्राज्यायेति । साम्राज्यं हा विस्वाराज्याद धितरामिवाथोत्तरेना
गमात्मनो तिहरं जपति । विश्वे त्वा देवा आनुष्टुभेन छंदसारोहंस्तु । ततत्रारोल्हार
इत्येव तदाह । तानहमन्वारोहामि कामप्रायेति । कामप्रं हा विस्तर्वेषां परार्द्धा मथसम ३

ड्डें ४ व

विसृप्य वाचोपादाउपा वृहत्यान्नु मोपवति ष्ठापयत्य फवततरो ह वा एषो स्माल्लोकाद्भ
वति । तद्यत्प्रतिष्ठापयति । तदस्मिंल्लोके प्रतितिष्ठति प्रतिष्ठा यामप्र ह्यत्यामयाव
स्त्वन्यत्रिरस्यवानित्यथो परि प्रंखफलके दक्षिणेन त्ररिणमुपस्थं हत्वा दक्षिणेन
३ प्रादेशेन पश्चात्प्रेंखफलकमुपस्पृशति । प्रजापतिष्टारोहंस्तु । वायुः प्रेंखयत्विति
प्रजापतिर्वा एतदारोहंस्तु वायुः प्रेंखयति यज्ञो विमथ त्रिरस्यन्नाविरस्यवानित्य
थ्यायात्वोपाणी परिगृह्य जपति । आसं वाक् प्राणेन समहं प्राणेन सं चक्षुर्मनसा
समहं मनसा सं प्रजापतिः पशुभिः समहं पशुभिरित्याशिषमेव तदेदते । सुपस्थे
ष्वि ग्रकृत्मानिति । प्राणो वे सुपर्णः प्रेमां वाचं वदिष्यामीति प्रा वदिष्यन्नेव एतां
वाचं वदंति । बहु करिष्यंती बहु करिष्यन्निति । बहु क्षा पिपासा वा करिष्यंती जपति ।
बहु हयं एष एतस्मात्क्रतोः प्राप्नोति । बहो भूयः करिष्यंती बहो भूयः करिष्यन्निति

बृहोत्तृतीया । सवा वा करिष्यंतीत्नवति । वाहातृतीयोयं य एतस्याह्नः । त्रा स्वं शभ्नोमि । स्व
र्गमिष्यंतीस्वर्गमिष्यन्तीति । स्वाराज्यं वागमिष्यंतीत्नवति । स्वरयं य एतस्याह्नः । त्रास्वंश
ज्ञोति स्वरिमान्यजमानान्च द्यान्नित्येव ब्रूयाद्यं द्विष्यात्तं ब्रूयान्मासुं नामुमिति । स्त यावतो
ह वा एष एतस्माद्ध्वरथात्प्रतिसंख्याय निर्ह्नुनुते निःष्टह्नुते । तो हनन लोगायेत्त्व
तस्माम वितत्प्रधर्षयति । तमावितत्प्रधर्ष्यात्मं धत्ते । वायुर्वा एष प्राणेन्त्राचेन उक्थं
त्यति । तामवितत्प्रधर्षयति । तमेवितत्प्रधर्ष्यात्मं धत्ते । गुरौ वा एष युक्तो भवति य एतस्मा
गुरौ ह्नः । शस्त्रं शाम्नोति । तस्यैतद्युक्तौ । स्वश्वरः प्राणाय दिनापपराज्जेतो । स्तमवितत्प्रधर्षयति ।
तामवितत्प्रधर्ष्यात्मं धत्ते । न ह वा एतस्य देवता विदि स्थिता ना सिना न परस्तुना । नके
नचनावतद्दीस्त्रि । तद्य एवं विद्वान्समप वदति य एव पापीयान्भवति । न त्र य एवं वेदनै
वं विदुषो वतदेनि । वं विदुषो वदनं देः ॥ ८ ॥ इत्येकत्रिंशोध्यायः समाप्तः ॥ छ ॥ ॥ श्रीः ॥ ४

हिंकारेण प्रतिपद्यत एतद्ध्युक्थं । प्राणो वै हिंकारः । प्राणेनैवैतदेतदुक्थं प्रतिपद्यते
। यो वा क गिरिसो हिंकारः ऊर्जमेव तदन्नमेतस्मिन्नुक्थे दधात्यथो अमृतत्वं वै हिंकारो
ऽमृतत्वमेव तदात्मं धत्ते । राजनं पृष्ठं भवत्यतद्धि प्रत्यक्षं साम यद्राजनं । तादनं स्वेन
साम्ना समर्दयति । तदनिरुक्तासु भवत्यनिरुक्तो वै प्रजापतिः प्राजापत्यं रूपं क
वतीषु स्यादिति ह कश्चाह कः ॥ को वै प्रजापतिः प्राजापत्यं रूपं मत्येतं इन्द्रीरोसमु
पोस्तु शंसति । वाग्वा एतदहर्मनस्तु इन्द्रीरो सो मनसैव तद्वाचं समर्दयति । तदिदास
भुवनेषु ज्येष्ठमिति तिस्त्रो त्रियस्तुरोवा दधानः शावसानुरयोजा इति । इन्द्र वर्धन्त इन्द्र
ह इध्येतदहः स एष आत्मा पंचविंश स्तन्न्वादनोपस्थो ह्येषांसत्यात्मा वै पंचविंशः प्र
जापतिर्वा उपस्थः प्रजायैव तन्त्र श्रुतिः प्रवर्त्मा ह्येनत्पात्मानमुपस्रजते । न दैव
देवतीनामिति । त्रिश्रुतानि स्वर्वाणि पदानि करोति । न दस्योत्तराणि । प्रथमेन त्रिष्टु

नेन पदेन प्रथमं तृचस्य मुपमं धयावस्यति। द्वितीयेन तृचेन द्वितीयं संधय
प्राणोति। तृतीयेन तृचेन तृतीयं संधयावस्यति। चतुर्थेन तृचेन चतुर्थं सं
धय प्राणोत्येवं विहृतां प्रथमां त्रिः शंसति। पराचीरुत्तरा एवं विहृता एवया तृतीया
स्तकस्य तस्या उत्तरमर्धर्चमुत्सृजति। नदस्य चोत्तरं स्रोयं मुखस्य विवरस्तेन वार्द
शंसति। मुखेन विवाचं वदति। तो पुरस्ताद्द्विपदानां शंसति। तथाहास्य स्तोत्रियानै
तरिता भवत्य। आनं शस्त्राय सूददोहसं शंसति। तास्य सूददोहस इत्यन्नं वै सूद
दोहा अन्नेन वा इमानि पर्वाणि संहितानि भवंत्यथो आपो वै सूददोहा। दोहा अद्भिर्हि
वा इमानि पर्वाणि संहितानि भवंत्यथो अमृतं वै सूददोहा अमृतत्वमेव तदात्मं ध
त्तेथ वै सूददोहा आहावस्यैतद्रूपं तद्यथा हविराकृणा श्लेष्म संश्लेषणं स्यात्परिचर्म
ण्यं वैवमेव सूददोहाः सर्वेषां वेदानां संश्लेषिणी ॥१॥ अथैतानि धन्वशीर्षण्यानि शंस ५

ति। तानि वै त्रीणि हत्वानि भवंति। त्रीणि वा अस्य शीर्ष्णः कपालानि भवंति। तान्येवैतैः
संदधाति। तानि त्रीणि सन्त्येकैकं त्रैधं नवतानवर्चा भवंति। नव वै शिरसि प्रा
णास्तान्यर्कं वंति तदेतस्या शीर्षरूपं ॥२॥ अथैतं ग्रैवं शंसति। ता वै तिस्र ऋचो भव
ति। त्रीणि वा अस्य ग्रीवाणां पर्वाणि भवंति। तान्येवैतानि संदधात्यपि गुत्र
मायोयं स्कंधो विदलो धूर्त्तः ॥३॥ अथैतामक्षीं शंसति। सा वै त्रिष्टुब्भवति। तस्मा
दयमदः स्कंधविष्टुरुघात इंद्रस्क विरस्वलाङ्क इति बाह्वोर रूपा। अथ रथंतर
स्य स्तोत्रियानुरूपौ शंसति। तयोरुक्तं ब्राह्मणमवक्षत्यां शंसतीये वै धाय्यायं
हि सर्वेषु सूक्तेषु हितासा वै दक्षिणेनांगे धीयते। तस्माद्दक्षिणेनांगे पुंस्त्वधिरो
तथ रांथंतरं प्रगाथं शंसति। तस्योक्तं ब्राह्मणेय एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिति सूक्तं
तत्पच्छस्सस्मा द्वितीयां मुहूर्त्तं त्वावि। न्यायं शस्त्वा अरिराजगामेति। यतस्य द्वितीयाना

त्ननपदेन प्रथमं नदस्य उपसंधायावस्यति॥ द्वितीयेन त्र्यक्षरेण द्वितीयं संधाय
प्राणोति। तृतीयेन त्रिष्टुभेन तृतीयं संधायावस्यति। चतुर्थेन त्रिष्टुभेन चतुर्थं सं
धाय प्राणोत्येवं विहृतां प्रथमां त्रिः शंसति। पराचीरुत्तरा एवं विहृता एवयातृतीया
स्तकस्य तस्या उत्तरमर्धर्चमुत्सृजति। नदस्य चोत्तरं सो ऽयं मुखस्य विवरस्तेन वा
शंसति। मुखेन वै वाचं वदति। तो पुरस्ताद्द्विपदानां शंसति। तथा हास्य स्तोत्रियानै
तरिता सवत्। आनं शस्त्रा यस्सूददोहसं शंसति। तां अस्य सूददोहस इत्यन्तं वै सूद
दोहा अन्नेन वा इमानि पर्वाणि संहितानि संवंत्यथो आपो वै सूददोहा अद्भिर्हि
वा इमानि पर्वाणि संहितानि संवंत्यथो अमृतं वै सूददोहा अमृतमेव तदात्मंध
त्तेथ वेस्तदोहा आहावस्यतद्रूपं तद्यपाहविदा रुणं क्षेप्यं संक्षेपणं स्यात्परिक्षेमि
एयं वेदमवसूददोहाः सर्वेषां वेदानां संक्षेषिणी॥१॥ अथैतानि धन्त्रीर्षण्यानि शंस ५

ति। तानि वै त्रीणि हवानि संवंति। त्रीणि वा अस्य शीर्ष्णः कपालानि संवंति। तान्येवैतैः
संदधाति। तानि त्रीणि भवन्ति रेके कं त्रे धात्रेधा तानवरुं चोत्तवंति। नव वै शिरसि प्रा
णाः स्तान्यकं वंति तदेतस्य शिरो रूपं॥२॥ अथैतां येवं शंसति नाव तिस्त्र कं चोत्तवं
ति। त्रीणि वै लिवा अस्यां ग्रीवायां पर्वाणि संवंति। तान्येवैतानि संदधात्यथ गुत्त
मा यो ऽयं स्कंधो विदत्तो धूर्त्रुणा॥३॥ अथैतामक्षीं शंसति। सा वै त्रिष्टुब्भवति। तस्मा
दयमदर्शं विष्टुरुषात इंद्र स्तविरस्त्वबाह्वं इति बाहोर त्रि सूपा। अथ रथं तर
स्य स्तोत्रियान्रूपाणि शंसति। तयो रुक्मं ब्राह्मणमवधाय्यां शंसतीये वै धाय्य यं
हि सर्वे स्तुतेषु हितासा वै दक्षिणे न्यागे धीयंते। तस्माद्दक्षिणं न्याग स्थेष्ठधिशे
त अथ राथंतरं प्रगाथं शंसति। तस्योक्तं ब्राह्मणे य एक इद्धव्य चर्षणीनामिति सूकं
तत्प्च स्तस्य द्वितीया मुद्धृत्या वि श्रायि प्रान्या अहिराजगामेति। यत्तस्य द्वितीयातां

मिहद्वितीयां करोति। तादिमो यज्ञो भवति यजन्य विवर्हयि तस्माद्दीर्घात्यांप द्वात्यां
सर्वाणि कर्माणि समश्नुते॥४ अथैतं प्रहस्तकं शंसति। तावति स्तरूवो भवति। त्री
णि वा अस्य पाणेः पर्वाणि भवंति। तान्यवैतानि संदधात्यतिछंदा प्रथमाको यमेगु
ष्ठस्तस्मादयमंगुष्ठः सर्वा अंगुलीः प्रत्येति। दक्षिणतः परोक्षार्थं तदेवं यवा उत्तरतः प
क्षो बार्हतः। एतानेवोक्त ब्राह्मणा स्तोत्रा एतानि पक्षो बार्हतराथंतराणि च उर्विंशो चत्व
विंशति विंसंवत्सरस्यार्द्धमासाः संवत्सरस्यैवाप्त्यै॥ अथैतानि वत्तरूत्तराणि
शंसति। तदन्वकं ताएकविंशतिर्ऋचो भवंत्येकविंशतिर्वा अस्यान्तरूकस्य पर्वाणि भ
वंति। तान्यवैतानि संदधाति। तानि विश्रस्तान्यानि भवंति। सप्त वै छंदांसि सर्वेषामे
व छंदसामाप्त्यै। तान्युपर्कवंति भवंति। तद्धि तस्याप्नो रूपं॥६ अथैता अस्त्रीतीः शंसति
स्तोत्रियानवैतानि रनुशंसति। गायत्र्या गायत्रामोक्षिप्याय बार्हत्या च स्त्रहरथंतरे ६

इयामव दक्षिणां पार्श्वं गायत्री स्त्वा मोक्षिहीमध्यं बार्हती मध्ये तादृक्समात्मनो भ्नंधीय
ते। त्रिष्टुभावंतरणा त्रिष्टुप्स्विविहीविश्वामित्रस्य वर्कवत्या वाति स्निरूपे विश्वामित्रो वे
न्द पञ्च्यपतुं महद्वत्यो हहवत्पः प्रतिपदो भवंति महद्दृह्ववन्महदन्महद्ध्येतदहः॥७
महाँ इंद्रो य ओजसासात्पतया गात्र्यत्रीमशीतिं प्रतिपद्यते। स्तोमैर्वी अस्य वा दृह इति
महद्वत्या दृहवत्या महद्दृहवन्महदन्महद्ध्येतदहः॥८ त्याइंद्र नु ज ज्या भारंत्येतया
बार्हतीमशीतिं प्रतिपद्यते। स्तोतारमिन्मघवन्नस्य वर्द्धयेति महद्वत्या दृहवत्या म
हद्दृहवन्महदन्महद्ध्येतदहरयं ते अस्तु हर्यतः। आमंद्रैरिंद्र हरिभिरिति सूक्ते
तयादतदंततः शंसति। संसिद्धाभिर्हृहतीभिरोक्षिहीमशीतिं समारोहाणीति॥९॥
इदं स्तुतस्सुरसोमाभित्य तयो क्षिहीमशीतिं प्रतिपद्यते। विदेद्दृहस्य दक्षस्य मर्हान्द्र
पद्यति। दृहवत्या महद्वत्या दृहवन्महदन्महद्ध्येतदहः स्तोवाएतानुस्त्रीलय संशस्तोः

सप्तविंशतिशतान्यृचां संपद्यंते। सप्तविंशतिशतानि संवत्सरस्याहोरात्राणां त
दशीतिभिः संवत्सरस्याहोरात्राण्याप्नोति। समानिधानाद्धि ककगायत्र्युष्णिहः संपाद
यंति। चतुरक्षराणि हि ककुभ उत्तरादधते। बार्हता अशीत्या अशीतिं चतुरक्षराण्यध्यर
ति। ककुत्त्वाय प्रगाथे षड्विंशतिं चतुरक्षराणि तानि चतुःशतं चतुरक्षराणि
चतुःशते गायत्रीमुपदधाति। तथा तागायत्र्युष्णिहः संपद्येते। नाड्यस्तावेव संप
न्नमिद्धाय साम गायतेति। तद्यदेतदंततः शंसति संमित्यै। ककुभि शिल्पचैकोंसमारोहा
णीति॥१४॥ अथ वशो वशं मत्फदरे विवशस्तेन संमिद्धेनानंतर्यं जिगमिषे यदतः कि
चबहिर्द्धास्ततएव तद्रूपयति॥ तदंतरुदरे तस्माद्बह्वो देवता बह्वनि छंदांसि वशो
शास्यंते। तद्धा रेदेवकृतं शिल्परूपमुदरे नमदं ते। यो ता विद्वता वर्द्धयिवियस्तूददोस
संस्थाततएवोसृज्यते त्रचतुर्विंशतिरुचः शस्ता भवति॥१२॥ अथैता द्विपदाः शंसति। ३

थै २ थै २

प्रतिष्ठानीयं वै छंदो द्विपदाः प्रतिष्ठित्या एव॥१२॥ अथैतादिंद्राग्नेसूक्तं गायत्रीशंसीश
सति। प्रतिष्ठे वा इंद्राग्नी प्रतिष्ठित्या एव॥१३॥ अथैतदावपनं शंसति। प्रतिष्ठा वा आवप
नं प्रतिष्ठित्या एवापि थो एतान्येव पुनरर्वाचीनि नवंति॥१४॥ अथैतमानुष्टुभं समाम्ना
यं शंसति। वाग्वा एतद्वगनुष्टुब्वाच्येवतद्वाचं प्रतिष्ठापयति। दिवं ययाद्दिवं ययेति
५ दिवानविनन्तस्कोनेति सप्तनघाकविद्ध इति दचमकव न सम्बद्धं गायत्र्यतमा
तथास्मृद्धं रासइच्छा महाँ असीति महद्वन्महद्द्योतदहः॥१५॥ अथैतां त्रिष्टुभं शंसती
दूस्याविततं छंदाय त्रिष्टुप्प्रादनं स्वेन छंदसा समर्द्धयति। हिरण्यस्तूपीयं चायातन्नतीय
बार्हतराथंतरे हृदइथं तरे द्विपुरस्तात्कृतेन वततः। सजनीयं चाध्यर्यीवाजरते ङायसो
ममितिचाता सप्तविंशतिरृचो नवंति। सप्तविंशतिर्वै नक्षत्राणि तन्नक्षत्रियां वि
राजमाप्नोति विश्वामित्रस्य शंसेत्। विश्वामित्रो ह्यनदपत्रप ह्वामदेवस्य शंसेद्वामं

ष्टुताद्देवानां वसिष्ठस्य त्र्यंसे द्वासिष्ठं ह्येताद्देवानां तत्र प्रस्तुत्य उडु ब्रह्मीयस्य पादानुषं
गां शंसति। सर्वे वै कामा एतस्मिन्नंतरूक्ते तद्यथा व्रजे पशून् वसस्रुज्या गोलिचीकपरिव
त्यादेवामवति तेः पदानुषंगैः सर्वान्कामानवरुन्धते यतः परिगृह्यात्मे धत्ते यो उडु ब्रह्मीयस्या
र्कवित्कृत्स्नमात्त तदेतस्या कोरूपंत्रिः शस्त्रया परिदधाति परिधायो कवीर्यं जपत्यकाहिके
सूर्दं प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एव महाव्रतिकमुत्तरं महद्रसीति महद्वन्महद्दादा
वद्दहः श्रीरहत दत्तम्न रुहस्तायां स्वदेदाहस्ति यावच्छस्त्रमुपसर्जन्यां संख्यायमानाया
मृतेन सा त्रिंशं बृहतीसहस्रं संपद्यते। तस्या वा एतस्य बृहतीसहस्रस्य षड्विंशादक्ष
राणां सहस्राणि भवंति तावंति त्रिंशत्संवत्सरस्याहानि भवंति तत् हृतसंवत्सरस्याहान्या
प्नात्यनुष्टुपूसंपन्न सुहोकं वाचा एतदहर्वा गत्वा छंदांस्याक्षराणि मूतान्यायोवागिदं सर्व
मिति बृहती संपन्नमिति विवक्षितं बार्हतं वा एष य एष तपति तदनेन स्वेन छंदसा ८

समर्द्धयति त्रिरवाक्य तत्रयो वा इमे लोकास्त्रिमानेवतल्लोकानाप्नोत्येका तिकीया
ज्या प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवानुवषट्कृत एव प्रंदंग्रहं भूतिं स यह मे वायपाडु
पाचरोदतिप्रत्याकर्षुरवफलकमपोहति परामृशान्नुहं जपति यमिमं प्रजयं प्राजयिषे
स्त्वचसानीति नदस्मात्प्रजया दत्मानमपादधनीति विश्वकर्माणाति ग्राहः प्राजाप
त्यं वा एतदहः प्रजापतिर्विश्वकर्मा तदेनं स्वेन रूपेण समर्द्धयति तद्धैतदह रिंद्रोगिर
से प्रोवाच गो गिरादीर्घतमसे तत्त उह दीर्घतमा दश पुरुषायुषाणि जिजीवा तदप्येतह
षिराह दीर्घतमा मामतेयो जुजुर्वान्दशमे युग इति तदेतदायुःकामस्य शस्त्रमि
ति ह स्माह कौषीतकिः स य एवं विद्वान् तदहः शंसति सर्वमायुरस्मिँल्लोक एत्याप्नोति
मृतत्वमक्षितिं स्वर्गे लोके॥ ७॥ तत्सवितुर्वृणीमह इति वैश्वदेवस्य प्रतिपद्वृणीमह इ
ति महद्वतीमहद्वन्महद्दा चित्तदहर्रथानां देवस्य वितरि त्यनुचरो वि श्वा वामानि धीमही

पं॰ माद्रु दवनी ॥ ॥ ॥

तिम दद्धमहद्धाद्यतदर्दस्ताद्वस्यसवित्रवर्यिमहदितिमावित्रंमहद्धमहद्धाद्यतदर्द
दिद्यावाह्यिवीविमुदंसुवतिद्यावाह्यिवीयमुरूव्यचंवसामहिनीअसश्चतेतिमहद्धम
हद्धाद्यतदं [illegible] किंसुअश्नुःकिंयविश्वानराजगन्नित्यारविंननिंदिमचमसंयोमहाकालद
[illegible]महद्धमहद्धाद्यतदर्दरस्पूर्वामिल्पयलितस्याहाउरितिसलिलंदेवश्चादवेसलिलेतृतद
[illegible]नाग्येकाहिकेनिविदं दधातिप्र[illegible]वाएकाहःप्रतिष्ठित्याएवैकाहिकंवैश्वानरीयंप्रतिष्ठ
[illegible]प्रतिष्ठित्याएव[illegible]यज्यवाम[illegible]तोग्राजइष्ट्यइतिमारुतं[illegible]हंतउर्वियाविरा
[illegible]तिमहद्धमहद्धमहद्धाद्यतदर्दबलिष्ठातदपुषेधायिदर्शतमितिजातावदसीयंतस्या
[illegible]ग्निःशोचीवज्रिराकेरित्यर्कवत्कम्मातदेतस्याग्नेरूपमित्याग्निमारुतसूक्तानीयेतस्या
[illegible]सूक्तानितदग्निष्टोमःसंतिष्ठतेब्रह्मवाअग्निष्टोमोब्रह्मैतदर्दब्रह्मण्येवतद्ब्रह्मप्रतिष्ठा
[illegible]तिष्ठतचमानुवंतियएतदहरुपयंतियएतदहरुपयंति॥ ८ इतिद्वात्रिंशोध्यायःसमाप्तः॥ ॥

पं॰रामहठ[illegible]तिमाग